

Bir Kitabın Düşündürdükleri

Yaşayan Dünya Dinleri

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, No. 680, Ankara 2007.

Genel Koordinatör: Prof. Dr. Mehmet Görmez

Editör: Prof. Dr. Şinasi Gündüz

Bir bölümünü de kendimin kaleme aldığı ve her biri kendi alanında uzman araştırmacıların makalelerinden oluşan bu kitap hakkında bazı hususları dile getirmek istiyorum.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar Daire Başkanlığı'nın 28 Ağustos 2004 tarihinde faksla bize ilettiği planda yer alan konu başlıkları ile şimdi elimize ulaşan kitapta yer alan konular ve konu başlıkları farklıdır. Örneğin, projede İslam bölümü yokken, o, kitaba alınmış, yazılması bize teklif edilen *Geleneksel Türk Dini* başlığı değiştirilerek, onun yerine *Eski Türk Dini* başlığı konulmuş, kitabın sonuna da bir kronoloji cetveli eklenmiştir.

Kitabın planının değiştirilmesi, oraya bazı eklerin yapılması şüphesiz koordinatörle editörün işidir. Buna bir diyeceğimiz olamaz. Ancak bu kitabı eline alan okuyucunun da nasıl bir kitap okuduğunu bilmesi hakkıdır. İşte ben de bu konu üzerinde durmak istiyorum.

Bu kitap nedir, nasıl bir kitaptır?

Dinler tarihi mi, yoksa gelişmiş güzel bilgilerin toplandığı bir eser mi?

Kitabın içindekiler bölümü dikkate alındığında kitabın dinlerle ilgili bilgi veren gelişmiş hazırlanmış bir kitap mı, yoksa bir dinler tarihi kitabı mı olduğunu anlamak oldukça zor, hatta imkansızdır.

Üstelik kitapta dinlerin çeşitli biçimlerde tasnif edilebileceği hususuna basit bir biçimde de olsa yer verilmiş olmasına rağmen (s. 29-30), söz konusu kitabın hangi tasnif esas alınarak hazırlandığını anlamak mümkün değildir. Dinlerin tasnifi ve bunun kitaba uygulanması hususunda editör, Sovyetler Birliği döneminin dinler tarihçisi Sergey Tokarev'in gösterdiği basireti bile gösterememiştir.

Eğer bu kitap, bir dinler tarihi kitabı ise, neden tarihi metoda uyulmadığı, Müslümanlık başa alınarak büyük bir anakronizme gidildiği; tarihi olayla-

rın anlaşılmasında en önemli bir prensip olarak kabul edilen olaylar arasındaki nedensellik ilişkisinin gözetilmediğini anlamak zordur.

Eğer tarihi metoda uyulmuş olsa idi İslam Öncesi Arap Dini bölümünün (s. 541-547) ikinci bölümün, yani İslam bölümünün başına getirilmesi gerekirdi ve bu durum İslam'ın anlaşılması açısından daha yararlı olurdu.

Kitapta dinler ele alınırken tarihi bir sıra gözetilmediği, gelişigüzel ele alınıp incelenmeye tabi tutulduğu halde, kitabın 549-553 sayfalarında yer alan ve hangi esasa göre hazırlandığı bilinmeyen kronolojik tablonun ne amaçla kitaba konulduğunu da anlamak mümkün değildir.

Kitabın adı *Yaşayan Dünya Dinleri* olmasına rağmen, günümüzde müntesibi bulunmayan *Maniheizm*, *Eski Arap Dini* ve hatta *Eski Türk Dinine*(!?) yer verilmesini açıklamakta pek mümkün gözükmemektedir.

Her ne kadar *Maniheizm* ve *Eski Arap Dini*'nin kitaba alınmış gerekçesi Orta Doğu inanışlarının anlaşılmasına katkıda bulunmak olarak gösterilse de bu durumu doğru kabul etmek yanlıştır. Yukarıda da ifade ettiğim gibi, bu konuların anlaşılması istenen konuların başında yer alması gerekirken bu yapılmamıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, Orta Doğu dinlerinin anlaşılmasına katkıda bulunacak temel düşünce eski Sümer ve Mısır dinidir. Günümüzde bile Tevrat'ta geçen ve oradan Kur'an'a intikal ettiğine inanılan bir çok efsanenin kaynağının Sümer dini ve mitolojisi olduğu artık araştırmacılar tarafından kabul görmektedir.

Ayrıca burada bir hususa da işaret etmek istiyorum. Bu kitabın hazırlık aşamasında yazılması bize teklif edilen ana başlık *Geleneksel Türk Dini* idi. Kitap yayımlandıktan sonra gördük ki söz konusu başlık tarafımıza danışılmadan *Eski Türk Dini* olarak değiştirilmiş, Geleneksel Türk Dini için yapılan tanım hiç düşünülmeden Eski Türk Dini için yapılmış bir tanım olarak makalede yerini almıştır.

Biz, makalemize neden *Geleneksel Türk Dini* başlığını koyduk. Bu konu üzerinde uzun uzadıya duracak değilim. Ancak şunu ifade edelim ki; bize haber verilmeden makale başlığının değiştirilmesi bir yandan bizim görüşümüze hakareti içerirken, diğer yandan da editörün problemin hassasiyet ve inceliğinden haberdar olmadığını göstermektedir.

Bilimsel düşünce ve anlayışın popülizme feda edilerek bir tarafa itildiği izlenimi veren bu kitap, okuyucuya hangi konuda, ne derece faydalı olabilir?

Bilemem...

Ama.....

Vatana millete hayırlı olsun!!!!

Prof. Dr. Harun GÜNGÖR